

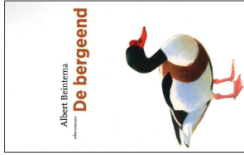

Nieuwe Uitgaven

De bergende

In de zich steeds naar uitgebreide reeks van vogelmonografieën van Atlas Contact is nu ook het boek 'De bergende' verschenen. De auteur is Albert Beintema, die onder andere ook het boek 'De grutto' uit deze reeks heeft geschreven. Beintema bespreekt tijdens zijn studie biologie een jaar lang de Bergeenden op Schiermonnikoog. Dat was in een tijd dat nog niet zoveel bekend was over deze soort. De auteur besteedt aandacht aan een aantal onderwerpen. Een greep uit de inhoud.

Deze opvallende groep uit de inhoud, end – die hier en daar de volksnaam 'bonie eend' heeft gekregen – zal men niet snel over het hoofd zien. In tegenstelling tot andere eenden is er bij Bergeenden vrijwel geen verschil tussen de seksen. Wat weten we eigenlijk van deze soort? Op bepaalde punten

wijken Bergeenden af van andere eenden. Zij bezitten eigenschappen, die in de richting van ganzen wijzen. Een ervan is hun formaat, dat meer op dat van een gans lijkt. Reden voor dat men oosterbieren om hem als 'Brandgans' te beschouwen. Beintema bespreekt de soorten van het geslacht waartoe de Bergende behoort en de verspreiding daarvan over onze aarde.

In Noordwest-Europa zijn het de zones niet kusten, die het merendeel van de broedparen herbergen. Daar nestelen zij in holtes van allerlei aard. Ze moeten zich dan in ons waterrijke land wel ruim boven het grondwater bevinden om problemen in de broedtijd te voorkomen. Interessant om te lezen is onder andere de poging die is gedaan om na te gaan of door middel van biologisch-ecologisch onderzoek was vast te stellen of voor de middeleeuwen al Bergeenden in de Lage Landen aanwezig waren. Eenden zijn immers vanouds jachtbuit geweest van onze voorouders. Konijnen ook, maar die zijn in

de middeleeuwen geïmporteerd. Konijnhoeden zijn in Nederland de favoriete nestplek voor de Bergeenden. Wanneer hun botten niet tussen de vondsten van jachtbuit kunnen angetroffen, zou dit een aanwijzing kunnen zijn voor hun ontbreken vóór de komst van het Konijn.

In een hoofdstukje over namen wordt erop ingegaan hoe Bergeenden aan hun naam gekomen zijn. Ook wordt besproken dat Bergeenden weide-, water-, of wadvogels kunnen zijn. Voorts wordt een tipje van de sluis over het bergendevoedsel gelicht in dit boek. Interessant, want wat zij nuttigen in de verschillende landschapstypen is verrassend. Beintema beschrijft ook de jaarcyclus van de Bergende, voornamelijk aan de hand van bevindingen op Schiermonnikoog, waar hij destijds zijn onderzoek uitvoerde. Ook het gedrag en de handelingen die plaatsvinden bij de omvorming van wintergroep naar broedcommune, komen in dit boek aan de orde, evenals de fenomenen nitrak en konijnbeheer. Het boek is opgedragen Beintema's vrouw Dineke (1946-2003), die hem al tijdens het onderzoekjaar op Schiermonnikoog ondersteunde. Net als andere uitgaven in deze reeks van Atlas Contact is ook dit boek weer erg informatief en zeer leeswaardig!

Beintema, A. (2019): De bergende. 14,5 x 21,5 cm. 176 bladzijden. Paperback. ISBN 978 90 450 3942 8. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen. Prijs €24,99, e-book: €14,99.

De Turkse tortel

Het verhaal over de Turkse Tortel in de recentste uitgave van Atlas Contact begint eind jaren zestig van de vorige eeuw. De schrijver is dan met de fiets op de terugweg na het halen van een zak kippenvoer bij een meelfabriek in de omgeving van Venlo. Op de laad- en losplaats met gemorst graanorkels signaleert hij een groep duifjes die daar rondschurrt en die hij niet kent. Hij neemt de lezer mee naar die tocht, deelt zijn belevenissen met de lezer, met hem en gaat op zoek naar gegevens. In de 'Prisma Vogelgids' uit 1968 (vijfde druk 1968) wordt de aanwezigheid zelfs gemeld.

Nieuwe Uitgaven

In 2015 wordt een bezoek getracht aan Istanbul. De naam van de vogel is Turkse Tortel, hoewel zij Turkije vermoedelijk niet op eigen kraai hebben bereikt. Hun oorsprong ligt in India, maar daar werden zij eveneens gehouden als kooivogels. Ze broeden daar in de buitenwijken. De binnenstad is vooral bezet door palmtoetsen, ook nazaten van kooivogels. De interesse voor de Turkse Tortel neemt

van begin jaren zeventig van de vorige eeuw af. De auteur heeft zich tot doel gesteld de historie van de soort voor het nageslacht vast te leggen. Op de aan elkaar verwante duiven en tortels en zustersoorten gaat hij ook uitgebreid in. Een hoofdstuk heeft als titel 'Balkanortel'. Het heeft betrekking op gegevens over de Balkanpopulatie in die regio en niet op een aparte soort.

De monografie bevat nog tal van andere aspecten in de hoofdstukken over het boeiende leven van de emigrant. Een uitgebreide literatuurlijst biedt de mogelijkheid om bronnen te raadplegen. De auteur is kunstenaar van professe en maakt wetenschappelijke tekeningen. Het gehele werk is verrijkt met enkele tienvallen in zwart-wit afgedrukte schetsen van de hand van de auteur zelf.

DAJ

Wijnhoven, H. (2019): De Turkse tortel. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen. ISBN 978 90 450 4036 3. Paperback. 256 pagina's. Prijs €22,99, e-book: €14,99.

Het winterkoninkje

Het winterkoninkje is een uitstekend idee geweest om een Nederlandse vertaling uit te brengen, gebaseerd op het oorspronkelijke Engelse manuscript van 'The Wren' - geschreven door Stephen Moss. Het is de levensbeschrijving van dit kleine vogeltje, dat het hele jaar door

in Nederland aanwezig is. Het overgrote deel van de mensen kent de naam van deze soort, maar daar is dan ook wel alles mee gezegd. Zijn gedrag is geheimzinnig, maar desondanks heeft de Winterkoning zich een plek veroverd binnen de menselijke cultuur, in de literatuur, in het volksgebruik en in verhalen. In het werk van de vermaarde Engelse schrijver vanaf 1947, de mogelijke en zekere broed-gevalen en de daarna oprijpende periode van populatiegroei en inburgering.

In 2015 wordt een bezoek getracht aan Istanbul. De naam van de vogel is Turkse Tortel, hoewel zij Turkije vermoedelijk niet op eigen kraai hebben bereikt. Hun oorsprong ligt in India, maar daar werden zij eveneens gehouden als kooivogels. Ze broeden daar in de buitenwijken. De binnenstad is vooral bezet door palmtoetsen, ook nazaten van kooivogels. De interesse voor de Turkse Tortel neemt

van begin jaren zeventig van de vorige eeuw af. De auteur heeft zich tot doel gesteld de historie van de soort voor het nageslacht vast te leggen. Op de aan elkaar verwante duiven en tortels en zustersoorten gaat hij ook uitgebreid in. Een hoofdstuk heeft als titel 'Balkanortel'. Het heeft betrekking op gegevens over de Balkanpopulatie in die regio en niet op een aparte soort.

De monografie bevat nog tal van andere aspecten in de hoofdstukken over het boeiende leven van de emigrant. Een uitgebreide literatuurlijst biedt de mogelijkheid om bronnen te raadplegen. De auteur is kunstenaar van professe en maakt wetenschappelijke tekeningen. Het gehele werk is verrijkt met enkele tienvallen in zwart-wit afgedrukte schetsen van de hand van de auteur zelf.

DAJ

Wijnhoven, H. (2019): De Turkse tortel. Uitgeverij Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen. ISBN 978 90 450 4036 3. Paperback. 256 pagina's. Prijs €22,99, e-book: €14,99.

Het winterkoninkje is een uitstekend idee geweest om een Nederlandse vertaling uit te brengen, gebaseerd op het oorspronkelijke Engelse manuscript van 'The Wren' - geschreven door Stephen Moss. Het is de levensbeschrijving van dit kleine vogeltje, dat het hele jaar door

horen. 's Winters en in de lente vertoeven Winterkoningen op de bodem onder dichte begroeiing. Dit gedrag zorgt ervoor dat ze daar in die tijdvakken toch opvallen.

De schrijver memoreert in zijn inleiding, dat hij intussen bijna vijftig jaar tussen de Winterkoningen leefde, maar ze nooit de aandacht had gegeven die ze verdienen. Hierna beschrijft hij per maand de ontdekkingstocht door het leven van de Winterkoning. Elke periode daarvan begint met een fraaie kleurschets. Ook op andere plekken staan overigens nog afbeeldingen, al dan niet in kleur. Voor de maand maart bijvoorbeeld is een kleurenpagina opgenomen met afbeeldingen van een aantal zangvogelsoorten. Op deze pagina is rechtsonder in de hoek ook een

'Het roodborstje', dat bij dezelfde uitgeverij verschenen is.

DAJ

Moss, S. (2019). Het winterkoninkje - een biografie. Ambo/Anthos, Amsterdam. ISBN 97890 0263 4979. Hardcover: 210 pagina's. Prijs: € 20,99, e-book: €12,99.

Uit Het Veld

weergave te vinden van het pettierige eijde van de kleine dromes. De uitgave omvat een veelzijdige verzameling van wetenswaardigheden, waarin verder nog citaten, gedichten en degelijke zijn verwerkt. De Britse auteur Stephen Moss is een boeiend verteller, die meer publicaties op zijn naam heeft staan, waaronder het zeer leeswaardige boekje

Een grote horst, niet altijd een voordeel

In het broedsizoen van 2018 konden we getuige zijn van hoe het ene na het andere havikjong stierf op een door de ouders zwaartevochten horst van een Zearend. Zij stierven niet door voedselgebrek, maar door verserkt te raken in de takken. Het was allemaal live te volgen op de website 'Beleef de Lente'. De voorgeschiedenis was bekend. Vanaf eind februari, begin maart vonden de eerste schermutselingen tussen de Haviken en de Zearenden plaats op een vroeger door Zearenden gebouwde horst in de Alde Feanen (Friesland). Een havikpaar had z'n zinnen op het Zearendennest gezet, maar de Zearenden lieten zich niet zomaar vertjuffen. Uiteindelijk wonnen de veel fellere Haviken het van de arenden en de horst werd overgenomen.

Het havikwiltje, warmt een Zearendnest op. De ouders jongen zijn versiert, geraakt in de takken en sterven (de afbeelding is een schets uit een eerdere vogelbescherming Nederland).

terden ze door de takkenwring van in de richting van hun moeder. Het nakomertje moest veelal in de nestkom achterblijven en afwachten of er voor hem of haar nog wat overbleef.

De Havikjes die het verst naar buiten waren gekropen om bij hun moeder te komen, hadden echter aan het einde van de voedselreissie flink moeite terug te keren naar de nestkom. Hun weg werd verspeld door flinke takken die zich kriskras buiten de nestkom bevonden. Daar waren flinke, door de Zearenden aangedragen exemplaren bij, maar ook wat dunner, die door de Haviken zelf op de rand waren gedeponeerd. Ze vormden steeds meer een obstakel voor de terugkeer naar de veilige nestkom. Niet alleen vanwege de hoeveelheid, maar met name omdat op de grote horst het gedeelte buiten de nestkom veel groter was dan normaliter op een havikhorst. Zelfs op een grote, Naarmate in de eerste dagen de goed gevode jongen dan ook steeds sneller naar hun op de nestkom gelande moeder kropen, deze steeds meer naar buiten plaatsnam om de jongen te voeren. De weg om haar te bereiken werd dus steeds langer, maar die terug naar de nestkom eveneens.

Toen gebeurde het: een jong dat het minst gemakkelijk uit de nestkom was gekomen, werd bij wat slechter weer: c.q. invallende duisternis het eerste weer bedekt door het wijfje. Dat bekommende zich echter weinig tot niets om de zich door de takkenwring terug worstelende, overige jongen. De een na de andere lukte het niet bijtijds de bescherming van hun moeder te bereiken en bleef op het omvangrijke deel buiten de nestkom uitgeput achter om daar (vermoedelijk door kou) te sterven. Honderden toeschouwers van 'Beleef de Lente' konden wel door hun scherm schreeuwen: 'Moeder, doe er wat aan! Help dat jong nou even terug onder je veren!' Maar dat gebeurde niet. Een ei, dat wat verder buiten de nestkom beland, wordt meestal weer ingerold, maar een jong moet zichzelf redden. Heiligen drie van de vier jongen fataal is geworden.

Grotere havikhorsten hebben het voordeel van ruimte voor oudere jongen om zich er van de rand wat terug te trekken als broer of zus zich wat al te fel op een naar de horst gebrachte prooi storten. Kleinere horsten hebben het nadeel voor grotere jongen om eraf gestoten te worden. Hier hebben we gezien dat een zeer grote horst met een disproportioneel groot gedeelte buiten de nestkom een levensgroot risico voor jongen vormt in de eerste één tot anderhalve week na de geboorte.

te. Dat geldt zeker als dat deel van het nest is voorzien van grote takken.

Naschrift

De horst van 2018 leek in 2019 ook door de Haviken gebruikt te gaan worden. Dat is echter niet gebeurd, ofschoon enige schermutselingen op de horst plaatsvonden hebben. Zowel Havik als Zearend hebben elders gebroed. De Havik heeft een nieuwe horst gebouwd met een goed broedsucces: 3 (4?) jongen zijn uitgevlogen, een haast bovenavgemiddeld aantal. Een voorzichtige bevestiging, dat als de horst 'psat' het broedsucces zeer succesvol kan zijn.

■ P.A. Waardenburg, Oldenzaal, e-mail: peterwb47@gmail.com.

Gaat een vogelvlucht bij het omhooggaan open of dicht?

De vliegtuigen van een vogel gaan bij het vliegen op en neer. Bij de neerwaartse beweging moet de vliegtuig dicht zijn om zoveel mogelijk draagkracht te hebben. Bij het omhooggaan moet de vliegtuig zo weinig mogelijk weerstand geven, anders wordt de vogel omhoog geduwd. Gaat de vliegtuig dan open? Kan de lucht tussen de veren door gaan? Dat zijn vragen die in je omgaan als je intensief bezig bent met het bestuderen van vogels.

Elk jaar ben ik in het broedsizoen heel wat uren bezig met het fotograferen van Oeverzwaluwen in de vlucht. Ik heb dat gedaan op verschillende locaties, zowel aan een natuurlijke zandwand op een boerderij in Elmijk als wel aan de 'Vebowand Bunschoten'. Die laatste is een kunstmatige betonnen oeverzwaluwenwand bij een weiding aan de oostelijke rand van Bunschoten.

Op de eerste locatie werkte ik met een camera met een lange telelens (1000 mm) en op de tweede met een camera die op afstand werd bediend. Daarop was een groothoeklens (16 mm) gemonteerd. Als ik vogels in de vlucht wil fotograferen gebruik ik de snelle motordrive die mijn camera heeft om in een klein tijdsbestek veel beelden te kunnen maken. Daaruit kan ik dan later selecteren.

Het bewegen van de vleugels van deze zwaluwen gaat zo snel dat je niet het oog de bewegingen van de vleugels niet goed kunt waarnemen, maar om te zien hoe de vleugels worden bewogen en hoe de penmen worden gespreid, kan je wel foto's bestuderen.